

Winter 2022

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 263

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids

Tijdelijk redactieadres
IVNEnschedesecretariaat@gmail.com

Website en Facebook

* Jan Willem Visschers
tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com
* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem
tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris
* Nico van Diepen
Bouwhuishorst 23
7531 EZ Enschede
06-47270894
email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

2e secretaris

* **Vacature**

Penningmeester

* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
053-4311364
email: dendirk@home.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ruim 100 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

- 3 Van de voorzitter
- 4 Educatief Voedselbos Viermarken
- 5 Het regende paddestoelen
- 6 Hoornaarsnest
Beste Nederlands natuurboek 2022
Puzzel van Nico
- 7 Grondwater: naar de laagste stand in 41 jaar
- 9 Boeiende terugkomstavond LGO cursus
- 10 Nieuws van de kerngroep Gidsenopleiding
- 11 Eén mysterie opgelost
- 13 Doorstapwandeling
Nieuws PR & Communicatie
- 14 Nestkast spotters gezocht
Zwammen over zwammen
- 15 Verslag 12 november 2022 Gidsendag
Jaarplanning
Agenda

Coverfoto - IVN Beeldbank

Van de voorzitter

Het jaar 2022 nadert nu snel zijn einde. Het is een jaar dat we in veel opzichten niet snel zullen vergeten. Het jaar begon met de laatste beperkingen van wege de corona pandemie, de oorlog in Oekraïne, de energiecrisis, de inflatie, de stikstofcrisis en de klimaatcrisis zetten de toon voor de maanden die volgden. In onze streken uit het klimaatprobleem zich in de nog steeds problematische droogte. Aan niemand gaat dit alles ongemerkt voorbij.

Op de kleine schaal van een IVN afdeling is er gelukkig ook veel goeds te melden. De eerste landschapsgidsen opleiding werd afgesloten en veel van de deelnemers zijn nu al actief bij IVN. De tweede landschapsgidsen Opleiding is van start gegaan. De Gidsengids zal voorlopig blijven verschijnen. Niets is definitief, maar Louis wil het redactiewerk voorlopig voortzetten. Hierbij krijgt hij veel hulp van Nico en geregeld ook van Tineke, maar we hopen (en het is ook wel nodig), dat er een of meer vastere redactiemedewerkers bij komen. Het belangrijkste voor het maken van een mooie Gidsengids blijft dat wij leden met zijn allen genoeg kopij aan de redactie sturen. Dat is voor dit nummer goed gelukt met veel verslagen van activiteiten, een informatief verhaal over Stokhorst en omgeving, waarin een mysterie opgelost wordt en een heel actueel stuk over het opnemen van de grondwaterstand met peilbuizen waaruit blijkt hoe schrikbarend laag grondwaterstand afgelopen zomer werd. Dank aan alle schrijvers! Nico heeft ook weer een puzzel gemaakt en vraagt ons oplossingen in te sturen!

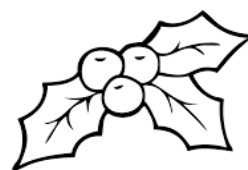
Om elkaar persoonlijk een gelukkig nieuwjaar te kunnen wensen is er een
IVN Nieuwjaarswandeling met koffie na afloop op zaterdag 7 januari 2023

We nodigen alle leden hiervoor uit. Start van de wandeling 13:30 u op het dorpsplein in Lonneker. Na afloop vanaf ca 15:30 uur is er koffie met iets lekkers bij ... Wie niet mee kan of wil wandelen kan ook alleen bij de koffie komen!

Op het moment dat dit blad naar de drukker moest waren de afspraken hiervoor nog niet helemaal rond. Per mail zullen alle leden zo snel mogelijk een uitnodiging met de juiste plaats voor de start van de wandeling en de koffie ontvangen.

Het bestuur wenst u allen heel goede kerstdagen en een gezond en voorspoedig 2023!

Hanneke van Dorp

Educatief Voedselbos Viermarken

Het was waterkoud met een kille wind vanuit het oosten, maar een flink legertje vrijwilligers stond klaar om op zaterdag 3 december een voedselbos te planten op een weiland grenzend aan de zorgboerderij van De Viermarken.

Het voedselbos is een initiatief van de gemeente, aangewengeld dankzij een motie van Barry Overink, raadslid.

Aan hem dan ook de eer van het planten van de eerste boom samen met Yvon Weustink van Het Wageler Samen die de praktische uitvoering van het geheel heeft gecoördineerd.

Het doel van het voedselbos is meerledig. De vrijwilligers van de Viermarken zullen het onderhouden en oogsten, de opbrengst zal verkocht worden en/of in groentenpakketten voor de voedselbank terechtkomen en bovendien kan het voedselbos dienen voor educatie in de vorm van rondleidingen aan bijvoorbeeld schoolkinderen.

De hoeveelheid bomen en stuiken was te veel om op te noemen. Ik noem er toch een paar: tamme kastanje, grote notenbomen, kleinere noten- en fruitbomen (sterappel, abrikoos, peer), frambozen- en bessenstruiken, wortels en knollen, bodembedekkers en klimplanten

Na een jaar kunnen de eerste bessen geplukt worden. Een paar jaar later is de eerste fruitoogst en na een jaar of 8 komen de eerste tamme kastanjes.

Veel variatie maakt het bos weerbaarder tegen klimaatveranderingen; als het erg droog is bijvoorbeeld zullen een paar bomen en struiken het niet redden maar andere soorten zullen wel overleven. De ene plant ondersteunt de andere en samen staan ze sterker.

Verschillende soorten voorzien elkaar van voedingsstoffen en het systeem is beter bestand tegen plagen en ziekten. Zo legt Martijn Aalbrecht, De VoedselBoss, het uit op zijn website.

In de opbouw van het voedselbos wordt gewerkt met verschillende lagen, zoals ook in een natuurlijk bos aanwezig zijn: de hoge kruinlaag (bijvoorbeeld walnoten), de lage kruinlaag (lage fruitbomen, vlier), de struiklaag (bijvoorbeeld bessen), de kruidlaag (paardenbloem, hondsdrif), de kruiplaag (kruipers zoals de aardbei), de laag onder de grond (eetbare knollen) en de verticale laag (klimmers zoals de druif).

Bij een dergelijke opbouw hoeft je niet te bemesten of te spuiten, ideaal voor de luie boer. De variatie maakt de gewassen sterker en trekt bovendien vogels en insecten aan.

De natuur doet het werk, benadrukt de Voedselboss, die trouwens in eigen persoon aanwezig was om de plantinstructie te geven: het gat moet anderhalf keer zo groot als de pot!

Het was erg leuk om te zien dat de vrijwilligers zeer divers waren in leeftijd en achtergrond. Zo waren er gezinnen met kinderen, studenten van Green Hub (Universiteit Twente), vrijwilligers van de Viermarken, vrijwilligers van IVN en nog veel meer... En er werd, misschien door de kou, super hard gewerkt, zodat na een uurtje planten Yvon al uitriep: "we zijn voor de lunch al klaar!"

Lidy Vrijheid (ook foto's)

Voor wie nog iets meer wil weten:

de VoedselboSS <https://www.devoedselboss.nl/>

het klokhuis <https://www.youtube.com/watch?v=nrM58MlJJ1Y>

Het regende paddenstoelen

Voor het eerst organiseerden we (Greetje, Ineke, Lidy S. en ondergetekende) een paddenstoelenmiddag voor kinderen. We kozen Het Stroink als terrein, want de parkeerplaats aan de Buurserstraat is een goed startpunt.

Aan de voorbereiding heeft het niet gelegen. De kraam werd bemenst door 4 personen en er stonden 8 gidsen in het veld. De route werd gemarkeerd door vrolijke kaboutergezichtjes, gemaakt door Ineke. Maar, zoals altijd waren er factoren waar we geen invloed op hadden. Ons persbericht was gereduceerd tot twee regeltjes in het huis-aan-huis-blad en de Tubantia vond het blijkbaar niet de moeite om het te plaatsen. En dan ... begon het klokslag half twee te regenen!

Ons publiek, vooral (klein)kinderen van verwanten en vrienden van de IVN-familie en mensen die op de mailinglist voor belangstellenden staan, bestond uit echte dappere dodo's die voorzien van laarsjes en paraplu's de regen trotseerden. Na betaling (eventueel met een Tikkie) van een bescheiden bedrag bij de kraam konden alle kinderen voorzien van een kleurig fotovel (bingo!) met daarop een aantal veelvoorkomende paddenstoelen en een zoekkaart op pad in het Stroink.

Op verschillende plaatsen in het bos stonden gidsen hen op te wachten met bijvoorbeeld een interessant verhaal de porseleinzwam en de oesterzwam die samen een boom aan het verslinden waren. Ook stond er een "heks" een mooi verhaal te vertellen over de heksenkring en aanverwante heksen zaken. Verder stond er onderweg nog een tafel waar iedereen even door een binoculair kon kijken naar verschillen in de onderkant van een elfenbankje en een fopelfenbankje. Aan het eind van de route konden alle kinderen hun kennis testen aan de hand van een quiz.

Jammer dat het aantal aanwezige kinderen nauwelijks meer was dan de aanwezige gidsen, maar ze waren allemaal superenthousiast en leken absoluut geen last te hebben van de regen.

Lidy Vrijheid

Foto: Wim Kerkhofs

Foto: Louis Knuppel

Foto: Wim Kerkhofs

Hoornaarsnest

Van de heer Coen van den Berg ontving PR&Communicatie eind oktober deze foto van een bewoond Hoornaarsnest aan de Kersdijk. Wat een bijzondere waarneming. Hartelijk dank!

Beste Nederlandse natuurboek 2022

Voor de jaarlijkse Jan Wolkers prijs komen alle 'groene' boeken in aanmerking waar de natuur de hoofdrol speelt. Zowel romans, kinderboeken, poëzie als ook wetenschappelijke boeken. Vijf Nederlandse natuurboeken waren in de race voor het beste Nederlandse natuurboek van 2022:

- Het lied van de spreeuw – Octavie Wolters
- Wolven op het ruiterspad - Tijs Goldschmidt
- Jac. P. Thijsse; Nu ga ik er eens op uit – Marga Coesèl
- Verhalen van de fladdertak - Margaretha van Andel en Marieke Nelissen
- De vogel en de componist - Fernand Rochette

Zondagmorgen 23 oktober j.l. maakte de jury in het BNN-VARA radioprogramma Vroege Vogels de winnaar bekend. And the winner is: Tijs Goldschmidt voor zijn boek "Wolven op het ruiterspad", een boek over mensen en andere roedeldieren. Volgens de jury beschrijft Goldschmidt "erudiet en met gezag, met vlotte pen en een vleugje subtiele humor, de natuur van nu - en niet in de laatste plaats de mens daarin".

De prijs bestaat uit een tekening van de winnaar, gemaakt door Siegfried Woldhek, en een geldbedrag van Euro 5000.

Puzzel van Nico : de toegevoegde letter

Bij deze puzzel krijg je tien keer twee omschrijvingen. De eerste omschrijving levert een woord en het woord van de tweede omschrijving vind je door aan dat eerste woord één letter toe te voegen. De letters van het eerste woord blijven in dezelfde volgorde. Ergens bij dat eerste woord voeg je een letter toe. Dat levert dan tien letters op. Van deze letters kun je een woord vormen dat de oplossing is van de puzzel. Oplossing sturen naar ivnenschedesecretariaat@gmail.com en misschien levert dat wel een prijsje op.

Voorbeeld:

Voorhoedespelers – Verdelen

Voorhoedespelers zijn spitsen en verdelen is splitsen. Hier is de L dus de toegevoegde letter.

Omschrijvingen.

1.Prikken	Loten (plantkundig)
2.Stemmingen	Niet binnen
3.Metaallegering	Periode van loopsheid
4.Wig	Vlezige bundel in het lichaam
5.Orgaan	Schattiger
6.Oorsprong	Metaallegering
7.Windrichting	Onontgonnen
8.Meubelstuk	Schildersgerei
9.Ruig	Bepaalde vis
10.Op grote afstand	Huidbedekking van vogels

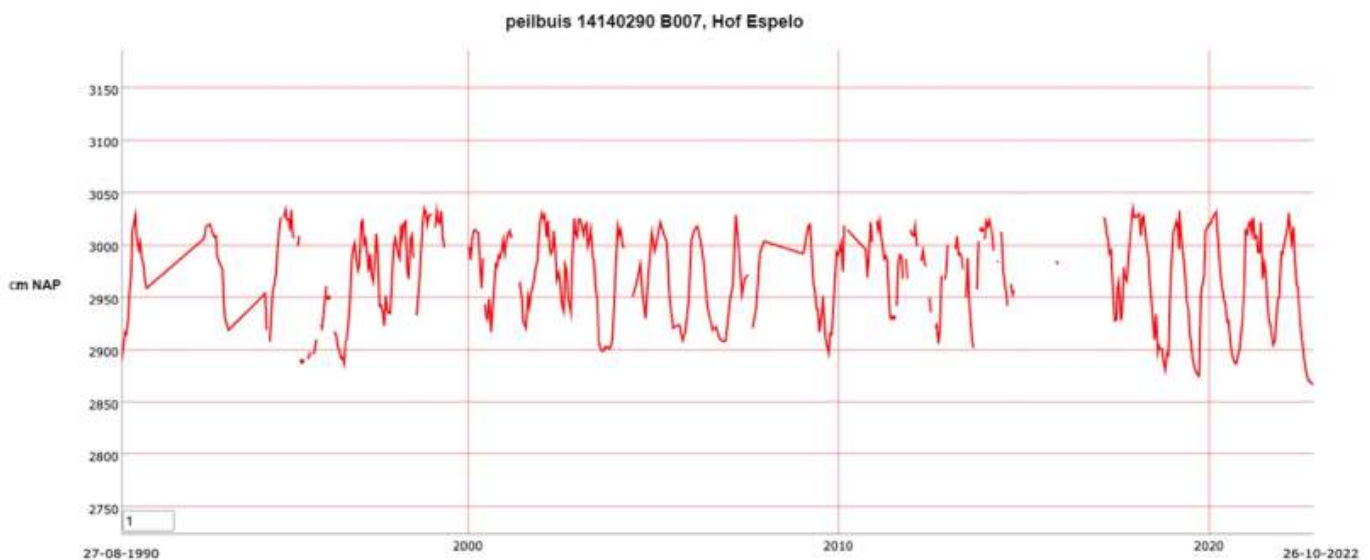
Veel plezier

Nico van Diepen

Grondwater: laagste stand in 41 jaar

Als opnemer van de (grond)waterstanden wordt mij regelmatig gevraagd naar de huidige (droge) toestand in het land. Aanleiding om eens serieus naar de cijfers te kijken. In onderstaande grafiek wordt het resultaat getoond van 32 jaar metingen aan peilbuis 14140290 B007. Hiervan zijn de laatste 6 jaar gemeten door Ge en mij en zijn de andere jaren door andere peilbuisvrijwilligers gemeten.

Metingen worden in principe twee keer per maand uitgevoerd, een rond de 14e en een rond de 28e van de maand. Hiertoe wordt een opgerold meetlint met een gewichtje uitgerold in een diepe smalle buis met onder in een filter, zodat

het grondwater in de buis kan lopen.

Als het gewichtje “plop” zegt weet je dat je op de waterspiegel zit. De lengte tot de rand van de buis wordt genoteerd. De randhoogte is bekend in cm NAP, zodat al onze metingen door de software automatisch naar cm NAP worden omgerekend.

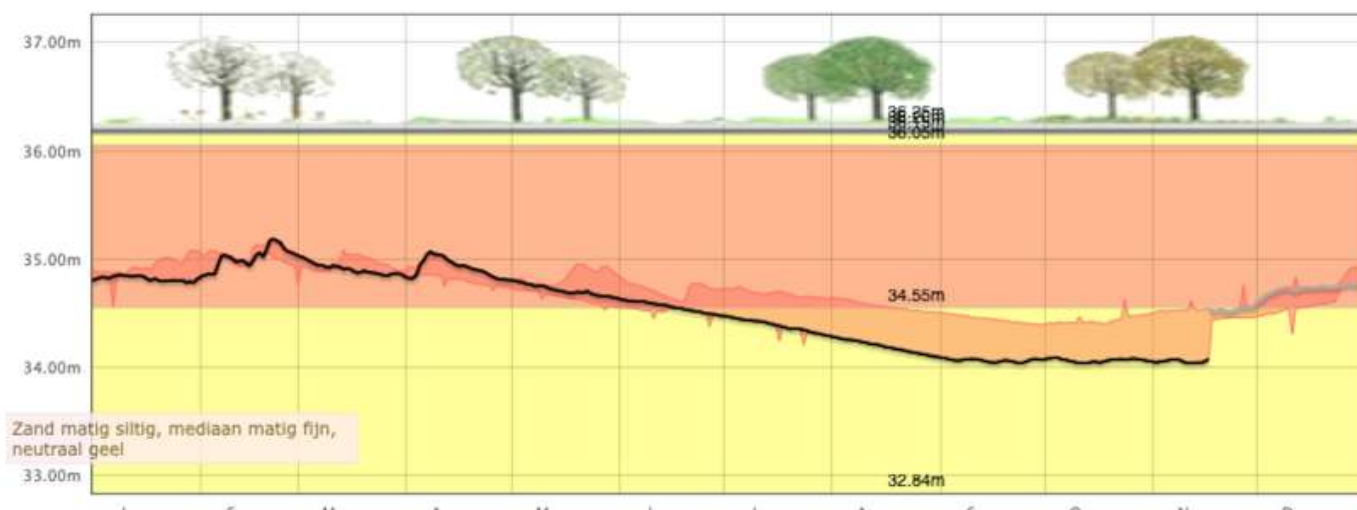
In ons meetgebied, Hof Espelo en De Wildernis, is er altijd een jaarlijks terugkerende cyclus van een hoogtepunt in de winter en een dieptepunt in de (na)zomer. De variatie in hoogte van de hoogtepunten is een stuk kleiner dan die van de dieptepunten. In ons meetgebied kan de variatie in hoogte van de hoogtepunten zo’n 30 cm bedragen, terwijl die van de dieptepunten wel kan oplopen tot 70 cm. Je zou kunnen zeggen dat verdroging in de zomer extreem kan uitpakken, terwijl er in de winter altijd wel (in verschillende mate) compensatie optreedt. We zullen zien dat deze compensatie elders in het land niet vanzelfsprekend is!

In het specifieke voorbeeld van meetpunt B007 kunnen we nog meer opmerken: 2017 was een nat jaar. De dieptepunten van 2018, 2019 en 2020 waren al lager dan de voorgaande jaren. In 2021 is er relatief veel regen gevallen in de zomer. In Duitsland leidde dat toen tot veel schade in het stroomgebied van de Ahr.

In Hof Espelo heeft het tot tussentijdse stijgingen van de grondwaterstand geleid en uiteindelijk tot een bescheiden dieptepunt op 28 september 2021. In 2022 hebben we op de laatste meetdag (26 oktober) het diepste dieptepunt bereikt van de afgelopen 32 gemeten jaren. Daarmee is 2022 het droogste jaar van de afgelopen 32 jaar geworden!

Van de 19 meetpunten in de meetgebieden Hof Espelo en De Wildernis bereikten er dit jaar 9 hun laagste dieptepunt. De overige meetpunten betroffen wel vaker droogvallende beken, ven en meetbuizen en 1 uitzondering op de regel. Mede omdat er in die 32 jaar nogal wat meetpunten ontbreken, ben ik bevestiging gaan zoeken bij andere meetnetwerken. Ik kwam terecht bij Twents Waternet (<https://grondwater.webscada.nl/twentswatanet/>) met uitsluitend meetpunten in bewoond gebied. Ik heb gekozen voor een meetpunt aan de rand van Enschede gelegen in de nabijheid van Hof Espelo: meetpunt 316A, P.A. van Deldenstraat 37, maaioogte 36,25 m NAP.

In bovenstaande grafiek zijn alle meetpunten opgenomen vanaf 04-03-1981 tot en met 14-11-2022. Ze staan echter niet achter elkaar, zoals in de eerste grafiek, maar onder elkaar, weergegeven in de vorm van een bandbreedte. De band-

breedte wordt bepaald door van elke meetdag van het jaar de hoogste en laagste waarde te nemen, die in de gehele meetperiode van bijna 42 jaar zijn voorgekomen. Verder zien wij in deze grafiek alle meetpunten van dit jaar (zwarte lijn) en nog een klein stukje van de meetpunten van vorig jaar (grijze lijn). Opvallend is de abrupte overgang van zwart naar grijs na de laatst opgenomen meting van 14-11-2022. De bandbreedte wordt ineens 40 cm smaller. Dat betekent dat het dieptepunt van 2022 mogelijk 40 cm lager ligt dan dat van 2021!

Ook bij meetpunt 316A zie we een jaarlijks terugkerende cyclus met een relatief smalle bandbreedte. Een mogelijke verklaring voor de smalle bandbreedte is de aanwezigheid van keileem in de ondergrond. Gaan we echter naar een hoog gebied met zand in de ondergrond, dan krijgen we een geheel ander patroon te zien. Ik heb gekozen voor een meetpunt op de Veluwe in de buurt van Dieren: meetpunt B33D0194-001 op 45,95 m NAP maaiveld.

In voorafgaande grafiek zijn meetpunten weergegeven vanaf 01-01-2000 tot en met 31-12-2019. Het beeld lijkt veel op een falende Donald Duck-onderneming. Het kan nog altijd lager. Jaren van daling worden soms afgewisseld met een paar jaren van stijging. Een jaarcyclus is soms moeilijk herkenbaar. Het diepste punt in deze grafiek

wordt bereikt op 31-12-2019, de laatste meetdag. Dan is de waterstand van de voorbijgegangene 20 meetjaren zo'n 2 meter gezakt. Uit deze hoge zandgronden lijkt alle water te verdwijnen en treedt er te weinig compensatie op.

Zo blijkt dat we in Hof Espelo nog van geluk mogen spreken. Het tamelijk rigide cyclische patroon heeft nog extremere dalingen voorkomen. Waar we hier nog kunnen spreken van een unicum, is in andere delen van Nederland al een jarenlange dalende tendens.

Martin Hoek, peilbuisvrijwilliger Landschap Overijssel

N.B. grafieken van Hof Espelo, Dieren en andere delen van Nederland zijn openbaar toegankelijk bij dinoloket (<https://www.dinoloket.nl/>)

Boeiende terugkomavond LGO cursus 2021-2022

Op donderdagavond 24 november werd de eerste van een tweetal terugkomavonden van de Landschapsgids cursus 2-021-2022 gehouden. Inmiddels is een groot aantal van deze cursisten op verschillende terreinen actief binnen de vereniging en er was dan ook een goede opkomst. Naast het (weer) ontmoeten van elkaar en het uitwisselen van ervaringen

hadden de organisatoren Wim, Arjan en Peter voor de verdere invulling van de avond gastspreker Ron Poot weten te strikken. Deze gedreven veldbioloog en natuurfotograaf nam ons aan de hand van eigengemaakte foto's o.a. mee in de fascinerende wereld van mossen en korstmossen. Zo weten we nu dat Lichenen eigenlijk een beter woord voor korstmossen is, omdat korstmossen als symbiotische levensvorm van algen en schimmels niets met mossen te maken hebben. Zijn opnames van de op zich al minuscule organismen gingen van klein naar kleiner tot microscopisch klein. Elke stap opende een nieuwe wereld aan details en schoonheid.

Na een pauze volgde een minstens zo boeiend verslag van het landschapsbeheer rond het Hondenven op het landgoed Schultenwolde bij Tubbergen. Ook nu weer aan de hand van adembenemend mooie foto's. Ron liet ons zien hoe een groep liefhebbers ontdekte dat er rond het ven (een pingo ruïne) vele met uitsterven bedreigde soorten bleken te leven. Deze signalering heeft tot beheersmaatregelen geleid waaronder het verwijderen van de door stikstof verzadigde bovenlaag. Hierdoor kwamen spontaan vele vaak zeldzame en bedreigde soorten planten spontaan op, een hoopgevend voorbeeld van het herstellend vermogen van de natuur. De presentatie is door Ron beschikbaar gesteld voor de LGO groep en is op OnsIVN voor de leden van die groep te vinden.

Voorafgaand aan de presentatie van Ron gaven Greetje Koster en Joke Voogt informatie over de nieuw te starten kopcursus NatuurGidsenOpleiding. Deelnemers aan de LGO cursussen kunnen zich hiervoor aanmelden. Deze cursus kan gezien worden als een verdere verdieping van de LGO cursus. Ook is het de bedoeling om naast excursies ook meer aandacht te geven aan het ontwikkelen van educatieve natuuractiviteiten. Bij 24 deelnemers kan de cursus georganiseerd worden.

Niet onvermeld moet blijven dat Jan Willem een aantal boekentafels had ingericht met natuurboeken uit de nalatenschap van oud-IVN lid Madeleine Gimpel. Voor een zacht prijsje ging menig prachtig boek van de hand. Al met al een geslaagde avond, smakend naar meer.

Frans Briër

Nieuws van de kern-groep Gidsen Opleiding

LGO 22-23

Op donderdagavond 22 september ging de nieuwe LGO (LandschapsGidsenOpleiding) met 18 cursisten van start. Ook deze keer weer georganiseerd door IVN Enschede en IVN Haaksbergen samen.

Een groep gemotiveerde mensen die meer wilden leren over de natuur om ons heen en die de kennis die ze tijdens deze opleiding opdoen ook graag willen gaan overdragen aan anderen.

Ondertussen zijn er alweer 10 van de 25 lessen achter de rug en hebben de cursisten kennis kunnen opdoen van planten en bodem, dieren en ecologie. Ook de les gidsvaardigheden is al gegeven.

Na Oud en Nieuw nog 15 lessen en dan kunnen we nieuwe LandschapsGidsen begroeten.

De groep LGO-ers van vorig jaar helpt bij deze opleiding. Daan Gruintjes en Wilma Groothoff helpen bij de excursies in de natuurgebieden, Bert Mos heeft de les gidsvaardigheden gegeven. Ineke Kerkhofs neemt lesgeven bij kinderen op zich. En Joke Voogt helpt bij de ontwikkeling van de KOP NGO.

KOP NGO

Omdat de IVN-afdelingen Enschede en Haaksbergen toch graag een volwaardige NatuurGidsenOpleiding willen aanbieden, zijn we in oktober begonnen met het ontwikkelen van een kopopleiding bovenop de LandschapsGidsenOpleiding.

De LandschapsGidsenOpleiding is een afgeslankte en ingedikte NatuurGidsenOpleiding dat het paradepaardje is van IVN Nederland. We zijn erg blij en tevreden met de LandschapsGidsenOpleiding en met de opgeleide gidsen. En dat is ook niet de reden om deze Kop NGO opleiding te gaan ontwikkelen.

We willen met deze KOP NGO niet alleen de opgeleide LandschapsGidsen een verdiepende opleiding bieden maar ook zorgen dat er meer Gidsen een voortrekkersrol kunnen vervullen bij onze IVN-afdelingen.

We hadden na de LGO al contact gehad van het Cursushuis van IVN (begeleidt bij ontwikkelingen van opleidingen) en we wisten hierdoor wat er nog in die Kop NGO opleiding zou moeten zitten.

Daar zijn we mee aan de slag gegaan. En we denken dat we met 17 verdiepende theoretische en praktische bijeenkomsten goed inhoud kunnen geven aan deze KOP NGO Opleiding. De cursisten moeten de excursies zelf voorbereiden en uitvoeren en er moeten een aantal opdrachten gedaan worden.

Een langere stage lopen, een educatieve eindopdracht ontwikkelen en uitvoeren en een terreintje adopteren dat gedurende bijna een jaar 10 tot 30 keer bezocht moet worden, in verschillende seizoenen. Dit terrein moet onderzocht worden om te zien wat er in welk seizoen groeit en bloeit. Hiervan moet een verslag van gemaakt worden. Zo zijn we samen als kernteam aan het werk. En zodra we meer weten zullen we dit in de GidsenGids communiceren. Greetje Koster, cursus coördinator

Onderstaand artikel is geplaatst op verzoek van beweging Herenboeren Twente. We denken dat een dergelijk initiatief mogelijk IVN leden interesseert.

Het mag duidelijk zijn dat dit **geen** IVN project is en dat geïnteresseerden zich rechtsteeks tot Herenboeren Twente wenden voor verdere informatie.

Herenboerderij op de Usseler Es

Lid van jouw eigen natuurgedreven duurzame herenboerderij?

Veel mensen dromen er wel eens van, in je eigen eten voorzien; lekker, gezond én dichtbij. Kleinschalig en met oog voor de natuur. Maar niet iedereen beschikt over een eigen boerderij, grote moestuin, voldoende tijd of groene vingers. Voor hen is er een oplossing: de Herenboerderij.

Een Herenboerderij is een kleinschalig coöperatief gemengd boerenbedrijf. Zo'n 250 huishoudens zijn samen eigenaar van de boerderij. Een boer (m/vr) in dienst van de coöperatie produceert exclusief voor de leden gezond en duurzaam eten. Tot wel 50 verschillende soorten groenten en fruit per jaar, maar ook eieren en vlees. Als lid haal je wekelijks je voedsel op en eet je mét de seizoenen mee. De Herenboerderij voorziet zo 500 monden van duurzaam, lekker, (h)eerlijk en lokaal voedsel. En dat alles geproduceerd met respect voor de natuur, zonder gebruik van pesticiden en herbiciden en zonder kunstmest.

Herenboerderij Usseleres

Voor meer informatie en voor het tekenen van een intentieverklaring tot deelname, of om je in te schrijven voor onze nieuwsbrief, kan je terecht op onze website: twente.herenboeren.nl. Ook kan je ons mailen via twente@herenboeren.nl.

Herenboeren Twente maakt deel uit van een landelijke beweging (www.herenboeren.nl) die de transitie naar natuurvriendelijke landbouw wil bevorderen. In Nederland zijn er inmiddels 14 Herenboerderijen in bedrijf. Herenboeren Nederland begeleidt ons bij de oprichting van de Herenboerderijen in Twente.

Eén mysterie opgelost

Tijdens de publiekswandeling Stadsrand Stokhorst schotelten wij, de gidsen, onze gasten twee mysteries voor. Het ene is het raadsel van de gekwetste beuken. De route loopt op een gegeven moment door een laan die aan weerszijden wordt omzoomd door oude eiken en beuken. De eiken zijn allemaal puntgaaf en de beuken vertonen sporen van marteling. Zo'n anderhalve tot tweeëneenhalve meter boven de grond vertonen die beuken allerlei misvormingen: krommingen, meerdere grote takken, grote gaten, van alles. Hoe is dat zo gekomen?

Er zijn diverse theorieën op losgelaten, maar de allesverklarende is er nog niet. Ook Helmich van Heek, bewoner van De Bonekamp, kan niet vertellen wat die misvormingen heeft veroorzaakt, terwijl hij als kind die laan honderden keren heeft gebruikt. Misschien dat zijn broer van de houtzagerij 't Kerkenveld meer weet?

Het andere is een meervoudig raadsel. Het betreft het boerderijtje aan de Haarboerhorst, dat volgens de verhalen ongeveer 30 meter verplaatst is. Waarom, hoe, wat betekenen de geveltekens en is er een relatie met het bouwwerkje (een restant van een landweer, een follie?) er vlak achter? Dit raadsel is opgelost, en de oplossing is vrij prozaïsch. Voor sommigen is het wellicht een teleurstelling, omdat een raadsel waarover je kunt fantaseren soms leuker is dan de kennis van de feiten (zoals Helmich van Heek al zei over de gekwetste beuken.) Die mensen moeten maar niet verder lezen :-)

Eind jaren zeventig werd het gebied dat nu bestaat uit Haarboerhorst, Groenlandhorst en Elismaathorst aangewezen als stadsuitbreidingsgebied. Het was een boerenland-schap met twee boerderijtjes en een woonhuis. Dit laatste stond waar nu ongeveer de Winkelshorst begint aan de kant van de Kotkampweg. Links op de verhoging zie je daar nog een grote perenboom staan. De boerderijtjes stonden aan de Zonnebloemweg. Deze weg is nu meer bekend als het eikenlaantje.

Deze Zonnebloemweg stak de Floraparkstraat (die toen nog Kotkampweg heette) over en kwam met een bocht naar rechts uit op de Noordesmarkerrondweg. Het boerderijtje dat vlak bij de Korkampweg stond, was in zeer slechte staat en werd gesloopt. Maar het tweede boerderijtje, Het Kotkamp, was nog in goede staat. Het is oorspronkelijk uit 1740. De ontwikkelaar van het gebied, de architect Nico Zantinge, wilde geen traditionele nieuwbouwwijk, maar probeerde zo veel mogelijk landschapselementen te behouden. Het boerderijtje moest gespaard blijven en het kwam te koop te staan, inclusief het erf van 3000 m². Een potentiële koper vond dat toch wel erg veel grond en die stelde voor het gebouw dertig meter naar achteren te verplaatsen, op 1200 m². De vrijkomende 1800 m² kon dan ingepast worden in het nieuwe plan. In 1980 is het huis in zijn geheel opgetakeld, over de rododendronstruiken (zie foto) getild en dertig meter verder weer neergezet. Het is daarbij 180° gedraaid is, zodat er uitzicht was op het achterliggende bos.

Gebeukte beuk

Gebeukte beuk

Op de foto zien we de niendeuren. Die sluiten in het midden aan op de stiepel. Deze verticale balk kan verwijderd worden, zodat wagens met hooi naar binnen gereden kunnen worden. Op de stiepel is het stiepelteken te zien, een gestileerde zandloper. Dit moest de bewoners (mens en vee) beschermen tegen onheil. Ook werd het een symbool van het verlopen van de tijd en de seizoenen. Tijd is schaars, gebruik haar goed.

Gevelteken

Op de nok van het huis zien we een gevelteken. Traditioneel hebben veel boerderijen in Twente een gevelteken, met veel oude symbolen, vaak religieus geïnspireerd. Dit gevelteken is niet oud. Het is in 1980 ontworpen door een neef van de eigenaar. Het bovenste deel is zoals gebruikelijk een kruis als teken van Gods heerschappij over huis en erf. Het kruis wordt gedragen door een miskelk, een symbool uit de katholieke eredienst. De kelk is wat bol uitgevallen. Deze kelk wordt gedragen door twee handen die, als symbool van de liefde, een hart omsluiten. Dit gebaar lijkt voorloper van het gebaar dat voetballers tegenwoordig vaak richting camera maken, nadat ze een doelpunt hebben gescoord.

Op de schuur zien we een ander type gevelteken. De windveren van de schuur lopen gekruist door en worden dan gestileerd. Op Friese boerderijen zie je dat vaak. Het betreft dan meest afbeeldingen van zwanen of van paarden. Hier zijn we gestileerde paardenkoppen, als herinnering aan het agrarisch verleden van boerderij Het Kotkamp.

De relatie met het achterliggende bouwwerkje is wat curieus. De boerderij had een klein aangebouwd woninkje, zoals je wel vaker ziet in Twente. Daar woont vaak de oude generatie boeren in, nadat het bedrijf in handen is gekomen van een zoon. In dit geval was het anders. In dit aanleunwoningje woonde juffrouw ter Kuile. Deze ongetrouwde dame was invalide en aan een rolstoel gebonden. (Mogelijk was het deel van de pachtovereenkomst dat de boer en de boerin voor deze juffrouw ter Kuile moesten zorgen.) Bij mooi weer reed de boer juffrouw ter Kuile in haar rolstoel over een bruggetje naar haar prieeltje in het bos. De 'landweer' is het restant van dat prieeltje. Bij het verplaatsen van de woning is het bijgebouwtje niet meeverhuisd, maar gesloopt.

Nico van Diepen

Geen landweer, geen follie, maar restant prieeltje

Boerderijtje

Doorstapwandeling

Op 8 december mochten Lidy Vrijheid en ik de doorstapwandeling gidsen. We hebben dit bedacht om zo in december de mensen toch wat te kunnen bieden. We lopen tussen de 8 en 10 km en staan niet overal stil omdat het te koud kan zijn. Maar genieten wel van de natuur en het landschap.

Lidy haalde mij om 9.30 uur op met de auto en ze had haar buurman meegenomen. Samen met haar buurman had ze ook al een voorwandeling gedaan. Om zo een mooie route te zoeken. We begonnen de wandeling bij de parkeerplaats op de oprijlaan van Groot Brunink. Er waren 11 deelnemers en 2 gidsen. Bij Groot Brunink lieten we Topotijdreis van het gebied zien waar we gingen wandelen. Een afbeelding uit 1895. Je kon zien dat de boeren zich op de hogere zandgronden vestigden en dat er rondom heide en veen lag. Zo hadden ze vroeger toch de beschikking over brandstof als turf en konden de schapen overdag naar de heide en 's avonds naar de stal waardoor de bemesting van de weides ook geregeld was.

We kwamen langs een paar boerderijtjes en troffen even later een poel met heel hoog daar boven een eendenkooi die op poten van wel 2 2.5 meter stonden. Lidy vertelde dat als er al een eend in zou broeden het moeilijk voor de kuikentjes was om veilig te landen op de grond. Of de kooi gebruikt werd of dat hij er voor de decoratie stond, wisten we niet. Daarna liepen we langs de eenden- en schaatsvijver waar EnHOe de boel aan het opschonen is. De vijver was nl helemaal overgroeid en wordt nu weer in de oorspronkelijke staat gebracht. We hoorden dat er vroeger veel mensen uit de buurt hebben leren schaatsen. Vervolgens liepen we een heel eind langs de Moervenweg.

We kwamen uit bij de Broekheurnerweg en liepen daarna via de Braamweg naar het Witteveen. Ongeveer 500 meter in het Witteveen veen hielden we pauze in een klein schuurtje wat ook als uitkijkpost gebruikt kan worden. Wim Vos had daar gezorgd voor koffie, thee en warme chocolademelk. Met brandende waxinelichtjes voor iets meer licht en gezelligheid.

Na de pauze liepen we verder door het Witteveen en daarna via het zandweg precies op de grens met Duitsland waar mooie grensstenen stonden. Op de hoek aangekomen stond er ook een Markesteen voor 4 marken. De steen was ooit kwijtgeraakt en stond bij een boer op het erf. Gelukkig vond de oudheidkundige vereniging deze steen terug en plaatste hem weer op de oorspronkelijk plek terug.

Daarna terug naar groot Brunink waar we hoorden dat er in de lege wei een soort burcht heeft gestaan. We zagen de oude wal en het beekje wat als bescherming om het huis lag. Van het huis is niets over maar er tegenover staat natuurlijk altijd nog het mooie huis Hof te Brunink waar een mooie bovenkamer aan vast zit. De bovenkamer was bedoeld voor de ouders van de jonge boer. Zo konden de ouders als ze de boerderij overdroegen aan de kinderen toch op hun plek blijven wonen.

Nadat we de Bruninkbeek weer overgestoken waren kwam er een eind aan deze doorstapwandeling. De deelnemers hebben genoten en wij als gidsen vonden het fijn om te doen. Greetje Koster

PR & Communicatie versterking

Na lang zoeken naar versterking voor de werkgroep PR&Communicatie was daar ineens Laura Tuller. Wie is Laura Tuller ?

"Ik ben Laura Tuller, 41 jaar en woon samen met mijn man en 2 honden in het mooie buitengebied van Enschede Zuid. Ik ben vaak te vinden in het Aamsveen en Witte Veen. Ik ben momenteel werkzaam als senior beleidsadviseur recreatie & toerisme bij de gemeente Enschede. Ik heb de IVN landschapsgidsenopleiding gevolgd en afgelopen juni 2022 afgerond.

In mijn vrije tijd loop ik graag hard met mijn honden, ook wel canitrailen genoemd. Dat doen we met een leuke groep, waarvoor ik ook de website beheer. Ik heb al vele mooie kilometers door het Twentse land gemaakt. Verder heb ik een grote moestuin en wil ik graag een bed & breakfast gaan beginnen als de verbouwing van ons huis is afgerond. Kortom een bezige bij, altijd vol ideeën.

Binnen de IVN ga ik Tineke Eitink ondersteunen bij de PR&Communicatie. Ik wil proberen jongere mensen te interesseren en binden. Ik ga onder andere kijken hoe we bijvoorbeeld instagram kunnen gaan gebruiken. Afgelopen zomer mocht ik meehelpen bij de slootjesdag en dan is het gaaf om te zien hoeveel kinderen geïnteresseerd zijn in de natuur en via de natuur ook met elkaar in contact komen. Het zou mooi zijn als er een soort 'kidsclub' komt bij de IVN. Eerst maar eens zorgen dat de PR en communicatietaken die er nu liggen opgepakt worden en dan kijken we verder. Groetjes Laura Tuller "

Bovenstaande schreef Laura toen ik haar vroeg of ze zichzelf wilde introduceren. En ik ? Op mijn beurt kijk ik er naar uit om samen met Laura ook die plannen te verwezenlijken die Hans Pelgrim en ik destijds al op papier hebben gezet voor PR&Communicatie. Van harte welkom Laura !
Tineke Eitink.

Nestkastspotters gezocht

In de Enschedese wijk 't Ribbelt heeft woningcorporatie De Woonplaats veel woningen.

In 2019 is een groot aantal daarvan gerenoveerd, onder andere in de Floraparkstraat, Dotterbloemstraat, Gladiolenstraat, Wethouder Haantjesstraat en Jacobus van Veenstraat. Daken werden geïsoleerd en oude pannen vervangen door nieuwe. Daardoor verdween veel nestgelegenheid voor vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen.

De Wet Natuurbescherming verplicht een flora- en fauna-onderzoek, dat kan leiden tot de verplichting om dat wat verloren gaat te compenseren. De Woonplaats heeft in het gebied een kleine honderd gierzwaluwnestkasten opgehangen. Zie foto.

Deze kasten worden niet gemonitord, dus men heeft geen idee of de kasten gebruikt worden en zo ja, hoeveel en door welke soorten.

Het lijkt mij aardig om komend jaar met een groepje mensen deze kasten af en toe eens te bezoeken en bij te houden of er vanuit de vliegende dierenwereld belangstelling is voor deze appartementjes van De Woonplaats.

Nico van Diepen

- * Wie doet er mee?
- * Stuur een mailtje naar: vandiepennm@gmail.com

Zwammen over zwammen

Op 28 oktober boden we weer een paddenstoelenexcursie aan voor vooral volwassenen.

De weergoden waren nu met ons, het was de warmste en zonnigste oktoberdag ooit. Het was maar liefst 23 graden. Ook nu waren we weer op Stroink. De gidsen (Greetje, Lidy S. en ondergetekende) mochten ongeveer 25 deelnemers begroeten. Er waren ook 3 kinderen die nog herfstvakantie hadden. We zagen geen enkele vliegenzwam op onze route, maar de enorme goudhoeden maakten veel goed. Deze worden de laatste jaren steeds vaker in Nederland gezien, maar zijn relatief zeldzaam. Verder maakten de toefige labyrinthzwam, blauwe kaaszwam, veel porseleinzwammen en de subtiele draadknotszwam veel indruk.

Lidy Vrijheid (ook foto's)

12 november 2022

Gidsendag

Nu de eerste LGO-opleiding een flink aantal nieuwe gidsen heeft opgeleverd, leek het Greetje en mij (= trekkers van de Werkgroep Publiekswandelingen) een leuk idee om een gidsenbijeenkomst te organiseren.

We mochten gebruikmaken van het Koetshuis op Hof Espelo, zodat we een mooie locatie hadden voor onze bijeenkomst. Er waren maar liefst 20 gidsen (oude en nieuwe) aanwezig. Iedereen kreeg een naamsticker om de kennismaking te vereenvoudigen. Koffie, thee, koek en snoep waren in ruime mate (pepernoten!) aanwezig.

Doel was dat de gidsen over en weer zouden kennismaken en dat we een mooi programma voor 2023 zouden kunnen neerzetten. We kunnen met tevredenheid vaststellen dat het met het programma voor de publiekswandelingen helemaal goed gaat komen. Bijna elke maand een activiteit en in de zomer, zoals gebruikelijk, enkele excursies in samenwerking met Landschap Overijssel.

Wat ook heel fijn is dat de Werkgroep Publiekswandelingen in de toekomst ondersteuning gaat krijgen van Betty Meijerink. En de Werkgroep PR (Tineke) zal hulp krijgen van Laura Tuller. Onze oproep om plaats te nemen in de redactie van de Gidsengids heeft helaas nog niets opgeleverd. Verder hebben we ook geïnformeerd of er behoefte was aan scholing. Werken met GPS lijkt wel in de belangstelling te staan, dus dat gaan we een keertje doen!

We sloten de ochtend af met een korte wandeling, waarbij Jacques Simon nog even een mooie kikker te pakken kreeg en er een goed verhaal bij kon vertellen.

Lidy Vrijheid

Foto: Lidy Vrijheid

Inleveren kopij

Copy voor de najaars Gidsengids graag vóór 15 maart 2023 o.v.v. "Copy Gidsengids". Tijdelijk adres: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

Barbera met zwangerschapsverlof

Zoals de meeste collega's al wel weten is Barbera, onze steun en toeverlaat bij activiteiten rond de IVN natuureducatie, zwanger.

Zij is van 27 januari t/m 18 mei 2023 met zwangerschapsverlof. Met hulp van Tineke en Yvon wordt gekeken naar mogelijkheden om de activiteiten, die Barbera altijd verzorgt, voor het voorjaar van 2023 gewoon door te laten gaan.

Vragen kunnen in die tijd het beste naar wagelersamen@gmail.com verstuurd worden. De Vereniging Wageler Samen en het Ledeboerpark zijn sinds kort bereikbaar via een nieuw telefoonnummer : 06 81549571.

Natuurlijk feliciteren we Barbera en Rudy met deze zwangerschap. En alvast een fijn, relaxt zwangerschapsverlof en een voorspoedige bevalling gewenst !

Nieuwjaarswandeling

Op zaterdag 7 januari 2023 zal er een nieuwjaarswandeling van IVN Enschede plaatsvinden met koffie na afloop.

Op het moment dat dit blad naar de drukker moest waren de afspraken hiervoor nog niet helemaal rond. Per mail zullen alle leden zo snel mogelijk een uitnodiging met de juiste plaats voor de start van de wandeling en de koffie ontvangen.

Jaarplanning 2023

Programma 2023 van Werkgroep Publiekswandelingen en schoolwandelactiviteiten (kijk t.z.t. op de website voor meer informatie)

- 17 februari: Voorjaar in het Ledeboerpark (Stinzeplanten)
- maart: Langs Boerenwegen
- 16 maart Schoolwandel overleg
- 1 april voorwandelen Groot Brunink
- 4 t/m 22 april Groot Brunink voorjaarsactiviteit
- april: Vroege Vogelwandeling Vliegveld
- april: Wandeling voor blinden en slechtzienden (besloten groep)
- mei: Door het Wooldrikspark
- juli: Vlinders en Libellen op het Vliegveld
- augustus: Reeën kijken Buurserzand
- september: Eetbare natuur, zaden en bessen
- oktober: Paddenstoelen voor kinderen
- november: Paddenstoelen voor volwassenen
- december: Doorstapwandeling 8-10 km

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

INDIEN ONBESTELBAAR: BOUWHUISHORST 23, 7531 EZ ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Foto: IVN beeldbank